

Ενδεικτική βιβλιογραφία για τον Ρήγα και τη Χάρτα

- Η παρουσίαση και το υλικό της βασίζονται σε δύο δράσεις του Αρχείου Χαρτογραφικής Κληρονομιάς:
 - Αρχείο Χαρτογραφικής Κληρονομιάς, *Η Χάρτα του Ρήγα στον ψηφιακό κόσμο*. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές και επιμορφωτικό πρόγραμμα για ενήλικες, http://www.maplibrary.gr/Charta_el.htm.
 - Αρχείο Χαρτογραφικής Κληρονομιάς (2018). *Ρήγα Βελεστινλή, Χάρτα της Ελλάδος: η Εποχή, ο Χάρτης, η Επανάσταση*. Εκπαιδευτικό / ενημερωτικό πακέτο, Συνεργασία ΓΑΚ-ΙΑΜ-ΑΧΑΚ και Δήμου Ρήγα Φεραίου, ISBN 978-960-87325-2-0. Re: http://www.maplibrary.gr/Publications_el.htm
- Για να δείτε τη *Χάρτα*, μπορείτε:
 - Να επισκεφθείτε και να δείτε τα πρωτότυπα σωζόμενα αντίτυπα της *Χάρτας* στην Ωνάσειο Βιβλιοθήκη, στην Κεντρική Υπηρεσία (Κ.Υ.) των Γενικών Αρχείων του Κράτους, στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, στο Πολεμικό Μουσείο Αθηνών, στην Εθνική Βιβλιοθήκη, στην Κοβεντάρειο Βιβλιοθήκη Κοζάνης, στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του ΑΠΘ και σε άλλους φορείς ή ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
 - Να αναζητήσετε κάποιο ανάτυπο της *Χάρτας*, όπως το ανάτυπο σε φυσικό μέγεθος, φωτογραφική ανατύπωση του πρωτότυπου αντιτύπου που φυλάσσεται στην Κ.Υ. των Γενικών Αρχείων του Κράτους: Μένανδρος.
 - Να αναζητήσετε ψηφιακά αντίγραφα της *Χάρτας*:
 - Από την πλατφόρμα Moodle του προγράμματος «Hack the Map: Χάρτα του Ρήγα».
 - Από τους φορείς που διαθέτουν τη *Χάρτα* στη συλλογή τους, π.χ. την Κ.Υ. των Γενικών Αρχείων του Κράτους (Επικοινωνία: Τμήμα Αναγνωστηρίου και Αρχειακής Έρευνας, 210-6782 208, anagnostirio@gak.gr).
 - Διαδικτυακά από το ψηφιοποιημένο, επεξεργασμένο αντίγραφο υψηλής ανάλυσης της Harvard University Library, Image Delivery Service: <https://iif.lib.harvard.edu/manifests/view/ids:24146534>.
- Για μια γενική θεώρηση του ελληνικού βιβλίου και των χαρτών κατά την προεπαναστατική περίοδο:
 - Κουμαριανού Αικατερίνη, Evno Lyton, Λουκία Δρούλια (1986). *Το ελληνικό βιβλίο 1476-1830*. Αθήνα: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.
 - Κατσαριδής-Heiring, Όλγα (1986). *Η Ελληνική παροιμία της Τεργέστης (1751-1830)*. Αθήνα.
 - Κουρμαντζή, Ελένη (2002). *Το βιβλίο στην ακμή του Νεοελληνικού Διαφωτισμού (1761-1820): Ποσότητες, ποιότητες, ιδέες*. Αθήνα: Ατραπός.
 - Toliás, George (2010). "Maps printed in Greek during the Age of Enlightenment, 1665-1820". *e-Perimetron*, Vol. 5, No 1, 2010, http://www.e-perimetron.org/Vol_5_1/Vol5_1.htm.
 - Λιβιεράτος, Ευάγγελος (2008). «Η Γεωγραφία του Νεοελληνικού Διαφωτισμού», συνοδευτικό έντυπο της μόνιμης έκθεσης χαρτών *Η Κοζάνη στον Κόσμο των Χαρτών*. Κοζάνη: Λασσάνειος Δημοτική Χαρτοθήκη, <https://bit.ly/37OZnR5>.
 - Ευθυμίου, Μαρία (2019-20). «Η Επανάσταση του 1821: Ένα δύσκολο εγχείρημα μίας περίπλοκης κοινωνίας» και «Επιστήμη και λογιόσύνη κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας», σειρά διαλέξεων, διαδικτυακά στο Blod – Bodossaki Lectures on Demand, <https://www.blod.gr/speakers/eythymiou-d-maria/>.
- Για μια γενική θεώρηση του Ρήγα και του έργου του:

- Βελεστινλής, Ρήγας (2000). *Άπαντα τα σωζόμενα*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. Εισαγωγή-επιμέλεια-σχόλια Π. Πίστας, Κ. Πέτσιος, Α. Ταμπάκη, Π. Κιτρομηλίδης. (Η πιο πλήρης και καλά τεκμηριωμένη επανέκδοση των έργων του Ρήγα – δεν περιλαμβάνονται η Χάρτα και η Εικόνα του Αλέξανδρου).
 - Λεγράνδ, Αιμίλιος, Σπυρίδων Λάμπρου (1891). *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και των συν αυτώ μαρτυρησάντων εκ των εν Βιέννη αρχείων εξαχθέντα*. Αθήνα (Ανατύπωση: Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, 2000).
 - Περραιβός, Χριστόφορος (1860). *Σύντομος βιογραφία του αοιδίμου Ρήγα Φεραίου του Θετταλού*. Εν Αθήναις: Τύποις και αναλώμασι Π. Δ. Σακελλαρίου. Διαδικτυακά: <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/0/8/0/metadata-70-0000267.tkl>.
 - Κιτρομηλίδης, Πασχάλης (1998). *Ρήγας Βελεστινλής: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.
 - Κιτρομηλίδης, Πασχάλης (2000). *Νεοελληνικός Διαφωτισμός: Οι πολιτικές και κοινωνικές ιδέες*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.
 - Woodhouse, C. M. (1997). *Ρήγας Βελεστινλής: Ο πρωτομάρτυρας της Ελληνικής Επανάστασης*. Ν. Νικολούδης (μτφρ.), Αθήνα: Παπαδήμα.
 - «Η Χάρτα του Ρήγα», συνοδευτικά κείμενα της μόνιμης έκθεσης στο μουσείο Nebojsa, Βελιγράδι.
 - Παλαιότερες, αλλά σημαντικές προσεγγίσεις στη Χάρτα:
 - Δημαράς, Κωνσταντίνος (2000). «Οι Χάρτες του Ρήγα», στο: Κ.Θ. Δημαράς, *Σύμμικτα Α': Από την παιδεία στην λογοτεχνία* (επιμ. Αλέξης Πολίτης). Αθήνα: Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, σελ. 75-77.
 - Λάιος, Γεώργιος (1960). «Οι Χάρτες του Ρήγα: Έρευνα επί νέων πηγών», *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος*, τ. 14., :231-312.
 - Dascalakis, A. (1937). *Les œuvres de Rhigas Velestinlis, étude bibliographique suivie d'une réédition critique avec traduction française de la brochure révolutionnaire confisquée à Vienne en 1797* (thèse). Paris.
 - Πλήρης παρουσίαση και σχολιασμός επιμέρους θεμάτων της Χάρτας:
 - Τόλιας, Γιώργος (2010). «Αποχαιρετισμός στο Γένος: Αυτοκρατορία και πατριωτισμός στο χαρτογραφικό έργο του Ρήγα (1796-1797)», στο: *Χάρτα της Ελλάδος*, Ν. Κ. Κομνηνός (επιμ.). Αθήνα: Μένανδρος.
 - Λιβιεράτος, Ευάγγελος (2007). «Ζητήματα “χαρτογραφίας” της Χάρτας του Ρήγα», *Η Χάρτα του Ρήγα Φεραίου (1797-2007)*. Συμπόσιο του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου, Λευκωσία 27 Οκτωβρίου, <https://bit.ly/2uzflv5>.
 - Παζαρλή, Μαρία Θ. (2014). «Ρήγα Βελεστινλή, “Χάρτα της Ελλάδος”: μία χαρτογραφική προσέγγιση». Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών (διδασκαρική διατριβή) (CC-BY-SA), <http://ikee.lib.auth.gr/record/134409>.
Στο πρώτο κεφάλαιο της διδακτορικής διατριβής (σελ. 17-43), που μπορείτε να κατεβάσετε σε pdf, περιλαμβάνεται μια συνοπτική παρουσίαση της δράσης του Ρήγα και της Χάρτας.
 - «200 χρόνια της Χάρτας του Ρήγα, 1797-1997» (1998). Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας, Κοζάνη 18 Οκτωβρίου 1997. Χαρτογραφική Επιστημονική Εταιρεία Ελλάδας / Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
 - Guiomar, Jean-Yves, Marie-Thérèse Lorain (2006). “La carte de Grèce de Rigas et le nom de la Grèce”, *Annales historiques de la Révolution française*, <https://ahrf.revues.org/106?lang=en>.
- Από τις πρώτες, καλά τεκμηριωμένες ξενόγλωσσες προσεγγίσεις στη Χάρτα [στα γαλλικά].

- «Χάρτα του Ρήγα», λήμμα στη Βικιπαίδεια, <https://bit.ly/35EhrMg>.
Συνοπτική παρουσίαση, αλλά καλά τεκμηριωμένη.
- Λιβιεράτος, Ευάγγελος (2010). «Η Χάρτα του Ρήγα ελκυστική όσο ποτέ στον ψηφιακό 21ο αιώνα», στο: *Ρήγας Βελεστινλής: Τα επίκαιρα οράματά του* (επιμ. Στ. Κούκος), ένθετο στην εφ. *Μακεδονία*, 27/6/2010, σε ψηφιακή μορφή: <https://bit.ly/2QByz0X>.
- Πέννα, Βασιλική (1998). «Τα νομίσματα της Χάρτας του Ρήγα», στο: *Η Χάρτα του Ρήγα Βελεστινλή*, Δ. Καραμπερόπουλος (επιμ.). Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα.
- Για πλήρη επιστημονική προσέγγιση στη χαρτογραφία της Χάρτας [στα αγγλικά], δείτε το αφιέρωμα στο διαδικτυακό περιοδικό *e-Perimetron*, Vol. 3, No 3, pp. 101-190, http://www.e-perimetron.org/Vol_3_3/Vol3_3.htm. Περιλαμβάνονται, εκτός των άλλων, δύο σημαντικά άρθρα:
 - Livieratos, Evangelos (2008). “On the cartography of Rigas Charta”, pp. 120-145.
 - Livieratos, Evangelos (2008). “On the unveiling of two versions of Rigas Velestinlis Charta”, pp. 183-190.

Για την τεκμηρίωση του υλικού που παρουσιάζεται στα βίντεο, τις παρουσιάσεις και τις σημειώσεις, χρησιμοποιήθηκαν, εκτός των παραπάνω, επιπλέον έργα, εικόνες, χάρτες και συναφές υλικό από ελεύθερους διαθέτες στο διαδίκτυο, όπως οι ψηφιακές βιβλιοθήκες των *Gallica*-Bibliothèque Nationale de France, Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, Library of Congress, οι χαρτογραφικές συλλογές του Αρχείου Χαρτογραφικής Κληρονομιάς, ο Αρχαιομνήμων, η ψηφιακή Ωνάσειος Βιβλιοθήκη, τα Wikimedia Commons κ.ά. ελεύθερα διαθέσιμες πηγές στο διαδίκτυο. Για επιμέρους θέματα:

Βαμβουνάκης, Ν. (2010). «Ο “Γεωγραφικός Πίναξ της Ελλάδος” του Άνθιμου Γαζή», http://issuu.com/pinax.gazis/docs/gazis_20100710versionb.

Γαζής, Α. (1800). *Πίναξ της Ελλάδος*. Ομοίτυπη ψηφιακή αναπαραγωγή υψηλής ανάλυσης, Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας (BNCF), <https://teca.bncf.firenze.sbn.it/ImageViewer/servlet/ImageViewer?idr=BNCF0003496582>.

Καραθανάσης, Α. (2013). «Ο Ρήγας Βελεστινλής μεταξύ Κωνσταντινούπολεως και Βουκουρεστίου». Συνέδριο: «Ρήγας Φεραίος, Ιωάννης Καποδίστριας, Φρανσίσκο ντε Μιράντα: Η Ελληνική Σκέψη στην Αυτοθέσμιση των Κοινωνιών, τον Διαφωτισμό και τη Γνώση», www.academy.edu.gr.

Κριεζής, Α. *Ρήγας Φεραίος*, Προσωπογραφία, ελαιογραφία, 0,61x0,50 μ. Δωρεά Δαμιανού Κυριαζή, Μουσείο Μπενάκη, Συλλογή Ζωγραφικής, Σχεδίων και Χαρακτικών, www.benaki.gr. Επεξεργασία Μ.Π.

Λιβιεράτος, Ε. (2008). «Άγιον Όρος και Κύπρος στον χάρτη της Ελλάδος του Άνθιμου Γαζή (1800)». Αγιορειτική Βιβλιοθήκη.

Παζαρλή, Μ. (2001). *Ένας «άγνωστος» χάρτης από τη συλλογή της Εθνικής Χαρτοθήκης, πηγή έμπνευσης για τη Χάρτα του Ρήγα*. Θεσσαλονίκη: Εθνική Χαρτοθήκη.

Κερένυϊ, Κ. (2017). *Η Μυθολογία των Ελλήνων*, μτφρ. Δ. Σταθόπουλου. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

Barbié du Bocage, J. D. (1781-1798). Cartes originales en divers états pour le Voyage du jeune Anacharsis en Grèce, de l'abbé Barthélémy. Bibliotheque Nationale de France *Gallica*, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53103897d.r=Barbie%20du%20Bocage%20Anacharsis?rk=64378;0#D-maps.com>, <https://d-maps.com>.

Historical Map of Europe in 1792. University of Texas at Austin. From the Cambridge Modern History Atlas, 1912, http://www.emersonkent.com/map_archive/europe_1792.htm.

“How to Dress Like an Ottoman: A 19th-century style guide displays the diversity of an empire”, by Noor Al-Samarrai, *Atlas Obscura*, <https://www.atlasobscura.com/articles/illustrated-guide-to-ottoman-clothes>.

Pazarli, M., A. Tsorlini, E. Livieratos (2011). “Vienna, late 18th century...’: Birth and importance of two monuments of Greek cartographic heritage, the Rigas Velestinlis’ *Charta* and the Anthimos Gazis’ *Pinax*, from a digital point of view”, *e-Perimetron*, Vol. 6, 1:14-28, http://www.e-perimetron.org/Vol_6_1/Vol6_1.htm.

Tolias, G. (2010). “Maps printed in Greek during the Age of Enlightenment, 1665-1820”, *e-Perimetron*, Vol. 5, 1: 1-48, http://www.e-perimetron.org/Vol_5_1/Vol5_1.htm.

Zacharakis, C. G. (2009). *A catalogue of printed maps of Greece, 1477-1800*. Athens: Sylvia Ioannou Foundation.

Η παραγωγή και επεξεργασία των χαρτών έγινε στο Αρχείο Χαρτογραφικής Κληρονομιάς ©2020, για να χρησιμοποιηθεί στα εκπαιδευτικά του προγράμματα. Τα χαρτογραφικά υπόβαθρα που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από το Geodata.gov.gr, <http://geodata.gov.gr/>, Ελληνική Δημοκρατία/Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης/Creative Commons Attribution 3.0 και από το Open Street Map, <https://planet.openstreetmap.org/Creative Commons Attribution-Share Alike 2.0> άδεια (CC BY-SA 2.0).